OIKEUSMINISTERIÖ

10.5.2021

LsN Tanja Innanen
LsN Virpi Koivu

Hallintovaliokunnalle

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI NIIDEN JÄSENVALTIOIDEN TUNNISTAMISTA KOSKEVAN KESKITETYN JÄRJESTELMÄN PERUSTAMISESTA, JOILLA ON KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISTEN JA KANSALAISUUDETTOMIEN HENKILÖIDEN TUOMIOITA KOSKEVIA TIETOJA (ECRIS-TCN), EUROOPPALAISEN RIKOSREKISTERITIETOJÄRJESTELMÄN TÄYDENTÄMISEKSI ANNETUN ASETUKSEN (EU) 2019/816 JA KEHYKSEN VAHVISTAMISESTA POLIISIYHTEISTYÖTÄ JA OIKEUDELLISTA YHTEISTYÖTÄ SEKÄ TURVAPAIKKA- JA MUUTTOLIIKEASIOITA KOSKEVIEN EU:N TIETOJÄRJESTELMIEN YHTEENTOIMIVUUDELLE JA ASETUSTEN (EU) 2018/1726, (EU) 2018/1862 JA (EU) 2019/816 MUUTTAMISESTA ANNETUN ASETUKSEN (EU) 2019/818 MUUTTAMISESTA KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISTEN SEULONNAN KÄYTTÖÖNOTTAMISEKSI ULKORAJOILLA (Seulontaan liittyvän tietojärjestelmäpääsyn edellytykset; U 21/2021 vp)

Komissio antoi 23.9.2020 tiedonannon maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta (New Pact on Migration and Asylum). Osana tiedonantoa komissio antoi asetusehdotuksen kolmansien maiden kansalaisten seulontamenettelystä ulkorajalla. Ehdotetun seulonta-asetuksen tavoitteena on varmistaa, että ilman lupaa ulkorajan ylittävien kolmansien maiden kansalaisten henkilöllisyys sekä mahdolliset terveys- ja turvallisuusriskit todetaan nopeasti ja että asianomaiset kolmansien maiden kansalaiset ohjataan viipymättä sovellettavaan menettelyyn. Seulonta-asetuksella luodaan myös EU:n kehys sellaisten maahan tulleiden henkilöiden seulomista varten, jotka on otettu kiinni jäsenvaltioiden alueella ja jotka ovat välttäneet Schengen-alueelle saapumisen yhteydessä tehtävät rajatarkastukset tai jotka on tuotu maihin meripelastustehtävän tuloksena. Seulonta-asetuksen 11 artiklan 2 kohdassa säädetään pääsystä ECRIS-TCN-järjestelmään. Ehdotuksesta on laadittu valtioneuvoston kirjelmä U 60/2020.

Komissio antoi 2.3.2021 seulonta-asetusta täydentävän asetusehdotuksen (KOM(2021) 96 lopullinen), jolla mahdollistetaan seulonnan edellyttämä pääsy muun ohella ECRIS-TCN- tietojärjestelmään muuttamalla niin sanotun ECRIS-TCN-asetuksen säännöksiä. Ehdotettu sääntely kytkeytyy laaja-alaiseen tietojärjestelmien kokonaisuuteen.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

ECRIS-TCN-asetus on hyväksytty 17.4.2019 (asetus (EU) 2019/816) ja sen arvioitu käyttöönotto-aika on vuoden 2022 lopussa. ECRIS-TCN-asetuksella perustetaan keskitetty tietojärjestelmä, joka sisältää Euroopan unionin alueella rikoksesta tuomittujen kolmannen maan kansalaisten henkilöllisyyden määrittämistä koskevia tietoja mukaan lukien sormenjälkitietoja. Järjestelmän avulla jäsenvaltiot voisivat tarkistaa, missä jäsenvaltioissa on kolmannen maan kansalaista koskevia rikostuomioita. Tämä mahdollistaisi yksittäisten rikosrekisteritietoja koskevien pyyntöjen lähettämisen kohdennetusti vain kyseisiin jäsenvaltioihin ja tehostaisi kolmannen maan kansalaisia koskevaa rikosrekisteritietojen vaihtoa.

ECRIS-TCN-asetus täydentää voimassa olevaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä rikosrekisteritietojen vaihdossa, joka perustuu ns. ECRIS-puitepäätöksellä perustettuun ECRIS-järjestelmään. Järjestelmässä rikosrekisteritietoja vaihdetaan sähköisesti jäsenvaltioiden välillä (ECRIS, *European Criminal Records Information System*). Voimassa olevassa yhteistyössä rikosrekisteritietoja vaihdetaan EU:n kansalaisista pääasiallisesti rikosasian käsittelyä varten.

Asetusehdotuksen 1 artiklan 1 ja 2 kohdan määräyksillä mahdollistetaan ECRIS-TCN-järjestelmän sisältämien tietojen käyttö seulonta-asetuksen mukaisten turvallisuustarkastusten suorittamiseen. Artiklan 3 kohdan mukaan seulonta-asetuksen 6 artiklan 7 kohdan mukaisilla viranomaisilla olisi pääsy ECRIS-TCN:ään tai oikeus tehdä hakuja ECRIS-TCN:ssä.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulisi liputtaa ECRIS-TCN:ään merkityt tiedot, jos henkilö olisi syyllistynyt terrorismirikokseen tai muuhun rikokseen, joka sisältyisi niin sanotun ETIAS-asetuksen liitteenä olevaan listaan. Toimivaltaisilla viranomaisilla olisi pääsy vain liputettuihin tietueisiin. Haut tehtäisiin eurooppalaista hakuportaalia käyttäen.

Artiklan 6 kohdassa säädetään pääsystä kansallisissa rikosrekistereissä oleviin tietoihin. Kohdan mukaan haut liputettuihin ECRIS-TCN-tietoihin olisi tehtävä kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja kansallisia kanavia käyttäen. Tietojen toimittamiselle on asetettu lyhyet kahden ja neljän päivän määräajat.

Ehdotettu sääntely vastaa pitkälti niin sanottua täydentävää ETIAS-sääntelyä, jossa myös mahdollistetaan hakujen tekeminen ECRIS-TCN-järjestelmään. Erona on, että pääsy ECRIS-TCN-järjestelmään annetaan kansallisessa laissa määritettäville kansallisille viranomaisille ja että rikosrekisteritiedot tulisi toimittaa lyhyissä määräajoissa.

Edellä kuvattu ehdotus ECRIS-TCN –järjestelmän sisältämien tietojen käytöstä seulonta-asetuksen mukaisiin turvallisuustarkastuksiin laajentaisi kyseisen tietojärjestelmän sisältämien tietojen käyttötarkoitusta, mikä on merkityksellistä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. ECRIS-TCN-järjestelmään tehtävät haut merkitsisivät myös biometristen tietojen käsittelyä. Biometriset tiedot kuuluvat EU:n tietosuojalainsäädännössä tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin, ja biometriset tiedot ovat samalla rinnastettavissa valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin. Tällaisten tietojen käsittelyn osalta on tärkeää arvioida erityisesti laajamittaiseen käsittelyyn liittyviä riskejä yksityiselämän ja henkilötietojen suojalle.

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (ks. esim. PeVL 14/2017 vp ja PeVL 33/2016 vp). Valiokunta on erityisesti biometristen tunnistetietojen käsittelyn kansallisen sääntelyn arvion yhteydessä korostanut, että tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta on valiokunnan mielestä

voitu tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei ole saanut johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 14/2017 vp ja PeVL 47/2010 vp).

Asetusehdotuksella olisi taloudellisia vaikutuksia oikeusministeriön hallinnonalalle (Oikeusrekisterikeskus). Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuisi todennäköisesti henkilöstökustannuksia. Tarkkaa arviota Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvista kustannuksista ei voida tässä vaiheessa tehdä. Henkilöstökustannukset, jotka liittyvät muutoksen hallinnollisiin vaikutuksiin, kuten seulontaviranomaisten tietopyyntöihin, riippuvat kyseisten kyselyiden kulloisestakin määrästä.

Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuisi myös tietojärjestelmäkustannuksia. Asetuksen myötä tulee varmistaa, että rikosrekisterin tietoja tarvitseva viranomainen saa haettua rikosrekisteristä yksilöidyn henkilön tiedot asetetussa määräajassa myös niissä tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta. Tämä edellyttää muutoksia Oikeusrekisterikeskuksen nykyisiin tietojärjestelmiin. Muutosten kustannusvaikutukset riippuvat valittavasta toteutuksesta. Lisäksi tulee mahdollisesti toteutettavaksi uusi järjestelmäintegraatio rikosrekisterin ja tietoja kysyvän viranomaistahon järjestelmän välillä. Yksittäisen integraation arvioidaan maksavan noin 58.000 euroa.